

Mary Ann skrifur
úr Nicaragua

Kooperatívið Camilo Ortega, Nicaragua, í febrúar.

Eftir at hava koyrt 15-20 km suður úr býnum Matagalpa — t.e. góðar tveir tímar niðan í fjøllini eftir vánaligum vegum — kemur lastbilur okkara til kooperatívið Camilo Ortega. Kooperatívið liggur ovarlaga á eini fjallasiðu — so ovarlaga, at okur hinumegin dalin siggja yvir tær ómetaligu viddirnar av fjallatindum, ið breiða seg sum eitt hav niðriundir okkum.

Her búgva tær 22 familjurnar, ið fyri tveimum árum síðan fluttu higar at dyrka tær 224 manzanas (uml. 125 ha.), sum staturin keypti til teirra frá einum góðseigara. Her á fjallasiðuni dyrka tey fyrst og fremst kaffi, sum tey selja, men eisini mais og brúnar bønir til egna nýtslu, umframt at tey halda mjólkineyt.

Vóru fátækir jarðararbeiðarar

Ein av stigtakarunum til at stovna kooperatívið, José Angel Miranda López, greiðir okkum sjei europeisku brigadistum, ið eru komnir higar at lutaka í gerandislívi teirra, frá:

«Vit vóru fátækir jarðararbeiðarar, teir flestu áttu ikki jørð sjálvir. Flestu okkara arbeiddu hjá einum góðseigara á eini stórarri hacienda her nærhendis fyri litla og onga lön.

Men í 1981, tá jarðar-reformurin varð settur í verk, vendi bóndafelags-skapurin UNAG (Union Nacional de Agricultores y Ganadores, maj) sær til okkara og spurdi, um vit

Eiga og dyrka jørðina í felag

Fyrr átti ein góðseigari jørðina. Nú er hon felags hjá 22 nicaraguanskum familjum. Hetta er betri lív hjá teimum. Men ikki er lætt hjá øllum at venja seg við tað, tí tey kenna einki annað til enn at trælka fyri onnur. Nú skulu tey læra at hava ábyrgd

høvdu áhuga fyri at stovna eitt kooperativ. Vit høvdu jú ongantið átt jørð, so tað vildu vit heldur enn fegnir».

Teir greiða frá

Teir sita einir seks lágir mans og nikka samtykkjandi. Einans tveir stólar eru, so restin situr á risposum á hesi litlu skrivstovuni, ið eisini verður nýtt sum goymsla fyri handilsvurnar, tann nýggi lastbilurin dagliga flytir teimum úr Matagalpa. Gólvio er tann bera mold frá gummistivlum teirra. Klokkan er átta á kvöldi — teir eru júst lidnir við at turka og bera inn tað kaffið, sum í morgin skal flytast til Matagalpa.

José López heldur fram: «Vit møttust so tiggju mans og stovnaðu kooperatívið formliga. Saman við UNAG fóru vit

so undir arbeiðið fyri at fáa jørð.

Teir (Landbúnaðarmálaráðið, maj) bjóðaðu okkum jørð ymsa staðni, m.a. í San Dionysio og Sébaco, har vit kundu dyrka kál, leyk og tomatir. Vit vóru og kannaðu hesi tilboð, men okkum dæmdi tey ikki. Slikt eru vit ikki vanir at dyrka, so vit tóku ikki við tilboðunum. Okkara «øki» er kaffi, mais og bønir.

Vit vóru eisini enn ov fáir til at byrja — einans tiggju mans. So vit hildu fram við at leita eftir aðrari jørð, samstundis sum vit royndu at fáa aðrar limir í kooperatívið», greiðir José López frá.

Misrøkt

«Í 1984 eydnaðist tað. Teir bjóðaðu okkum hesa hacienda'ina. Staturin keypti hana frá fyrrverandi góðseigarum

fyri tvær miljónir cordóbas. Kvinnan, sum átti jørðina, hevði triggjar synir. Men ein var farin til USA, og tað sigst at hinir báðir drukku illa, so jørðin varð ikki røkt. So hon seldi statinum hesa jørðina, sum síðani varð givin okkum at dyrka.

Formliga byrjaðu vit í mars 1985 at arbeiða her. Alt var merkt av at vera illa hildið, og bløðini á kaffitrønum vóru gul av misrøkt. Nógvar arbeiðið hevur verið av tí. Men nú er hetta um at koma í rættlag», sigur José López.

Trøðin var litil

Soleiðis fingur hesir bøndurnir egna jørð at dyrka. Men hvussu livdu teir fyrr?

Vertur mín, Domingo López, greiðir frá: «Í eini 'comarca' her nærhendis høvdu vit eina litla trøð,

sum eg og bróður minir høvdu fingið í arv frá pápa okkara. Her dyrkaðu vit kaffi, mais og bønir, men einans til húsbrúk. Eg var elstur, so so hvørt bróður minir giftust og fingur børn, máttu teir flyta burtur við familjum sínum tí trøðin var ov litil til meiri enn eina familju.

Triggjar dagar um vikuna kundi eg arbeiða fyri meg sjálvan, men hinar triggjar mátti eg arbeiða fyri góðseigarar á eini stórarri hacienda her nærhendis.

Trupulleikin við at býta vikuna soleiðis upp var, at triggjar dagar um vikuna at arbeiða fyri meg sjálvan var alt ov litil. Fyri t.d. at gera tann eina manzanain (0,56 ha, maj), har eg dyrkaði mais, til reiðar, nýttust mær átta dagar. Og fyra dagar til tann hálva manzanain, har eg hevði bønir. Hetta arbeiði skuldi gerast fyrst í mei áðrenn regntíðin kom. Men tað tók mær ein heilan mánaða, áðrenn eg hevði fingið hesar 12 dagarnar, tí arbeiðið hjá mær sjálvum varð alla tíðina steðgað við at eg mátti arbeiða hjá góðseigararum. Men soleiðis kravdi góðseigarin tað», greiðir Domingo mær frá.

Góðseigarin ráddi

Domingo heldur fram: «Vanligt var at arbeiða «ajusto» (eftir avtalu, maj). Hetta fór soleiðis fram, at «el patrón» gav mær eitt «tilboð» um eitt ávíst arbeiði, sum hann vildi lata so og so nógv fyri at fáa gjørt. T.d. kom hann ein dagin og segði við meg: «Henda fjórðings-manzanain skalt tú gera til reiðar til sáðingar. Tú fært ein dag at gera

tað í, og tú fær átta cordóbas fyri tað».

«Nei», kundi eg so siga. «mær nýtist tveir dagar at gera hetta arbeiði, og eg skal hava 15 cordóbas fyri tað». Men tað nyttaði alt onki. Eg hevði onki í at velja. At arbeiða «ajusto» merkti bara, at eg mátti gera tað, hann kravdi, fyri ta dag-løn, hann ásetti. Og sjálvsagt megnaði eg ikki at gera arbeiðið eftir bara einum degi. Men so mátti eg gera arbeiðið liðugt dagin eftir, tá eg á fáa nakað eyka fyri at arbeiða ein dag meiri».

«Soleiðis var altíð», greiðir vertur mín mær frá. «Tað var altíð «el patrón», sum vann».

Eiga og dyrka nú í felag

Tá hetta kooperatívið varð stovnað fluttu Domingo López og familja hansara higar. «Tað er nógv betur at vera í kooperatívi», sigur hann avgjörður á málinum. «Her taka vit sjálvir allar avgerðir saman».

«Hetta er eitt CAS-kooperativ (Cooperativa Agrícola Sandinista, maj), heldur Domingo fram. «Tað merkir, at vit eiga og dyrka jørðina í felag.

Býta uppgávarnar millum sín

Vit eru 28 limir, sum býta ymsar arbeiðsuppgávar millum okkara. Triggjar høvuðsbólkar eru: Ein bólkur, sum áttetur sær at viga, vaska og turka kaffiberini, ein bólkur av arbeiðsformnum, sum hava leiðsluna av arbeiðinum í kaffiakrunum, og ein, sum skipar fyri

Framhald á síðu 18